

اودیسه سبزه‌های خردمند

نگاهی به آثار لئونارد لیونی
نویسنده / تصویرگر هلندی آمریکایی
داستان‌های کودکان

مسعود ملک یاری

اشاره مترجم:

لئونارد لیونی^۱، نویسنده/ تصویرگر هلندی آمریکایی داستان‌های کودکان، هم‌چنین خالق خواندنی‌های غیرداستانی و کتاب‌های مصور فراوانی برای کودکان است. شاید ترجمه آثارش به زبان فارسی، نام او را در میان اهالی ادبیات کودک و نوجوان ایران نیز به نامی آشنا تبدیل کرده باشد. یکی از نخستین ترجمه‌ها از آثار او به فارسی را رضی هیرمندی انجام داده که کانون پرورش فکری، در سال ۱۳۶۱، با عنوان کرم اندازه گیر^۲ منتشر کرده است. بعد از آن مترجمان و ناشران دیگری هم به سراغ این نویسنده تصویرگر رفته‌اند؛ از جمله مصطفی رحماندوست، با محراب قلم (سال ۶۸)، سیدمهدی شجاعی، با مرکز نشر فرهنگی رجاء (سال ۶۹)، آرش مقصودی، با نشر خانه افتاب (سال ۶۹)، رضا فرهنگ، با دفتر نشر فرهنگ اسلامی (سال ۷۳)، مینو مروارید، با بنیاد پژوهش‌های اسلامی (سال ۸۶) و غیره. تا کنون بیش از چهل عنوان از کتاب‌های لیونی در ایران منتشر شده که البته برخی با ترجمه مجدد و برخی با ویرایش جدید به بازار آمده‌اند. اما آن‌چه ما را بر آن داشت تا نگاهی به آثار لئو لیونی بیندازیم، علاوه بر نام آشنایی او در میان اهالی ادبیات کودک، عنوانی بود که نشر نوید شیراز، امسال با ترجمه طاهره آدینه‌پور منتشر کرده است. این نشر کتاب‌های «این مال من است! آن مال من است!»، «بزرگ‌ترین خانه دنیا»، «تخم مرغ عجیب و غریب»، «چه کسی گل‌ها را رنگ می‌کند؟» و «ماهی، ماهی است»^۳ و چند اثر دیگر را منتشر کرده است..

آن‌چه در ادامه می‌خوانید، ترجمه بخشی از کتاب «مروری بر ادبیات کودک و نوجوان جهان، ج ۷۱»^۴ است که مقالات و نقدهای متفاوت و کم و بیش ارزشمندی درباره نویسندگان کودک و نوجوان جهان را در خود جای داده است.

مقدمه:

لئونارد لیونی را به سبب پرکاری در خلق کتاب‌های مصور کودکان می‌شناسند؛ کتاب‌هایی که به طرز نامحسوسی حاوی درس‌های اخلاقی است و به موضوعاتی چون سرکشی، حقیقت، فردیت، پشتکار و چاره‌اندیشی می‌پردازند. آثار لیونی اغلب با ارجاع خواننده به قصه‌های حیوانات (فابل‌ها)، چنان آهنگ پر جوش و خروشی دارند که هم بچه‌ها را جذب می‌کنند و هم بزرگ‌ترها را. او در سال ۱۹۶۴ می‌نویسد: «در واقع اعتقاد دارم که یک کتاب خوب کودک می‌بایست برای تمام آدم‌هایی که هنوز به کل لذت بردن و شگفت‌زدگی طبیعی در زندگی را از خاطر نبرده‌اند، خواندنی باشد.» لسللی اس. پاتس^۱ در فرهنگ زندگی‌نامه‌های ادبی، می‌گوید: «لیونی به سبب استفاده از جهان دست‌نخورده طبیعت و در واقع به دلیل تصاویرسازی‌ها و کولاژهایی که هم غنای تصویری دارند و هم به لحاظ اقتصادی مقرون به صرفه‌اند و شکل و قالب و ترکیبی ساده و صمیمی دارند، مورد تحسین و تمجید قرار گرفته است.» پاتس ادامه می‌دهد: «او بازمانده نسل هنرمندانی است که نیروی فراوانی برای خلق تصاویری به کار می‌برند که قصه را با جادو، ظرافت و گیرایی روایت می‌کنند.»

مروری بر زندگی لیونی

لیونی، در ۵ می ۱۹۱۰، در آمستردام هلند متولد شد. او پسر لویی و الیزابت گروسو لیونی بود. لیونی در همان اوایل زندگی‌اش مصمم شد در بزرگسالی هنرمند شود. او راهش را با مطالعه آثار هنرمندان نامی در موزه‌های محلی آغاز کرد و همزمان، با طی دوران مطالعاتی و آموزشی خود، در طراحی و به خصوص طراحی از طبیعت هم چیره‌دست شد. لیونی از سال ۱۹۲۸ تا ۱۹۳۰، در دانشگاه زوریخ تحصیل کرد و بلافاصله دفتر تبلیغاتی خودش را به راه انداخت و آثار خود را به معرض نمایش و فروش گذاشت. لیونی تحصیلاتش را ادامه داد و در سال ۱۹۳۵، موفق به اخذ مدرک دکترا در رشته اقتصاد، از دانشگاه جنوای ایتالیا شد.

لیونی با مهاجرت به آمریکا در سال ۱۹۳۹، به سرعت خود را به عنوان مدیرهنری، نقاش، روزنامه‌نگار و پژوهشگری با استعداد مطرح کرد. بیشتر کارهای لیونی تا سال ۱۹۵۹، بر طراحی گرافیک و نقاشی متمرکز بود و در همین سال، نخستین کتاب مصور او برای کودکان منتشر شد. «آبی کوچولو و زرد کوچولو»^۲ که لیونی بر اساس سفری با قطار برای سرگرمی نوه‌اش نوشته بود، مسیر زندگی لیونی را تغییر داد و او را به عنوان نویسنده و تصویرگر موفق و مستعد کتاب‌های کودکان معرفی کرد. از میان کارهای لیونی، برخی از آن‌ها مانند «کرم اندازه‌گیر»، «سوئیمی»، «الکساندر و موش کوچکی»، «کورنلیوس»^۳ و چند اثر دیگر جوایز فراوانی را در عرصه ادبیات کودک به خود اختصاص داده‌اند. طی دهه‌های اخیر، لیونی به یک نویسنده/تصویرگر

برنده تبدیل شده است و اغلب برای یک عنوان کتاب دو جایزه می‌برد. لیونی در سال ۱۹۵۹، جایزه بهترین تصویرگر نیویورک تایمز را برای نخستین کارش؛ آبی کوچولو و زرد کوچولو، از آن خود کرد. این جایزه در سال‌های ۱۹۶۷ برای سوئیمی و ۱۹۶۸ برای فردریک هم نصیب او شد. هم‌چنین، شورای جایزه کتاب یادبود کالدکت هم چندین بار به خاطر موش اندازه‌گیر، سوئیمی، فردریک، الکساندر و موش کوچکی از او تقدیر کرده است. این کتاب‌ها به علاوه ماهی ماهی است (۱۹۷۰)، جایزه انجمن کتابخانه آمریکا را به خود اختصاص دادند و مرکز جرج جی. استون برای کتاب‌های کودکان، در سال ۱۹۷۶، به لیونی به خاطر مجموعه آثارش جایزه‌ای اهدا کرد.

لیونی درباره کتاب‌های خودش می‌نویسد: «راستش را بخواهید، کتاب‌هایم را در واقع برای بچه‌ها کار نمی‌کنم. مخاطب این کتاب‌ها بخشی از خود ما هستیم، خود من و دوستانم و آن‌هایی که هرگز تغییر نکرده و هنوز کودک‌اند.»

نگاهی به آثار برجسته لئو لیونی

نخستین هدف لیونی در کارهایش «ایجاد چنان پیوند منسجمی میان فرم و محتواست که حتی برای نزدیک‌ترین و

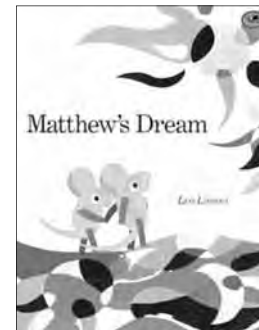
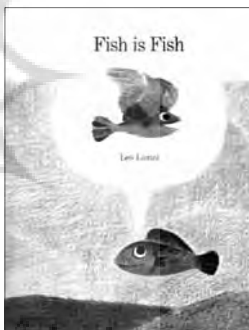
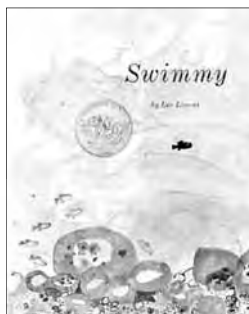

صمیمی‌ترین روابط میان افراد متفاوت هم قابل دسترسی نیست.» نخستین قدم وی برای رسیدن به چنین هدفی، «آبی کوچولو و زرد کوچولو» بود. این اثر را بسیاری از منتقدان ادبیات کودک، در نوع خود کم‌نظیر توصیف کرده‌اند. داستان این کتاب مصور، ماجرای دو دایره رنگی است، یکی آبی و یکی زرد که دوستان خوبی هستند. یک روز این دو دوست همدیگر را در آغوش می‌گیرند و دایره‌ای سبز رنگ را شکل می‌دهند، ولی طولی نمی‌کشد که با مخالفت پدر و مادرها و نپذیرفتن این پیوند متفاوت، دو دوست به کلی از ترکیب‌شان نومید می‌شوند. سرخوردگی و دلزدگی آن‌ها ادامه می‌یابد تا جایی که آن دو موفق می‌شوند راهی برای برگشتن به رنگ‌های اصلی‌شان بیابند. «آبی کوچولو و زرد کوچولو» نقدهای تمجیدآمیز فراوانی را به سبب استفاده خلاقانه از کولاژ تکه کاغذها در تصویرسازی و داستان جذابش در مورد تغییر، رفاقت و عشق در پی داشت. این اثر به طور همزمان، هم به سبب رویکرد خلاقانه‌اش به موضوعات اجتماعی مورد تمجید واقع شد و هم به سبب نمایش تئوری رنگ‌ها مورد ستایش قرار گرفت.

دومین کتاب لیونی، کرم اندازه‌گیر هم توانست افکار عمومی و نظر منتقدان را به خود جلب کند. این قابل لیونی، تدابیر نامرسوم کرمی را شرح می‌دهد که می‌خواهد از دست یک بلبل فرار کند و خوراک او نشود. او به پرنده پیشنهاد می‌دهد که پاها و دم و باقی اعضای بدنش را اندازه‌گیری کند. هنگامی که این توافق انجام می‌شود و کار کرم به پایان می‌رسد، مشکل اصلی پیش می‌آید؛ بلبل از کرم می‌خواهد طول صدایش را اندازه بگیرد. این قصه نشان می‌دهد که چه‌طور یک کرم با استفاده از عقل و تیزهوشی، جان خود را نجات می‌دهد. لیونی تصاویر این کتاب را هم با استفاده از کولاژ تکه‌های کاغذ تهیه کرد که خیلی زود به عنوان سبک کاری و اصطلاح اثر انگشتش مطرح شد.

لیونی به فاصله کوتاهی بعد از کرم اندازه‌گیر، اثر دیگری منتشر کرد که منتقدان را هم به اندازه خوانندگان تحت تأثیر قرار داد. سوئیمی داستان یک ماهی است که برادر خواهرهایش را در جریان حمله یک صیاد از دست می‌دهد و راهی خردمندانه برای فرار از آن آب‌های پرخطر پیدا می‌کند. او بعد از پیدا کردن یک مدرسه دیگر برای ماهیان، می‌کوشد گروهی از ماهی‌ها را مجاب کند که در کنار هم به شکل یک ماهی بزرگ به صیاد حمله کنند و او را بترسانند. بسیاری بر این باورند که این داستان، در لفافه تدابیر سیاسی ویژه‌ای پیچیده شده که لیونی در آن زمان به آن‌ها گرایش داشته است. در کتاب سوئیمی، تکنیک تصویرگری لیونی به طور معنی‌داری از کولاژ بریده‌های کاغذ، به تصاویر لایه لایه با خطوط نامشخص آبرنگ تغییر می‌کند.

در سال ۱۹۶۷، چهارسال پس از انتشار سوئیمی، کتاب جدید لیونی با عنوان فردریک^{۱۳} که بنا به نظر بسیاری، موفق‌ترین کار اوست، منتشر می‌شود. قصه فردریک، ماجرای موش جوانی است که به جای ذخیره کردن غذا برای زمستان، بیشتر اوقات زیر

آفتاب تابستان لم می‌دهد و به خیال‌پردازی و قصه‌گویی درباره زیبایی تابستان و تفریح و لذت می‌پردازد. هم‌نوعانش در آغاز او را دست می‌اندازند، ولی وقتی آن‌ها تمام طول زمستان را در انتظار هوای گرم و آفتاب درخشان تابستان سپری می‌کنند، فردریک احترام موش‌های هم‌نوعش را با ترفندی به دست می‌آورد. در همین دوران سخت است که فردریک موفق می‌شود موش‌های هم‌نوعش را سرگرم کند و سرحال‌شان بیاورد. در واقع یک بار دیگر شیفتگی فردریک نسبت به توصیف جهان طبیعت و رضایت او، به سبب هنرمندی در قصه‌گویی و اعجاز قدرت هنر، به موضوع جذاب داستان تبدیل می‌شود.

کتاب دیگر لیونی با عنوان «الکساندر و موش کوکی»، در سال ۱۹۶۹ منتشر شد. در این داستان، خواننده با یک موش اسباب‌بازی کوکی، به نام ویلی^{۱۴} و یک موش معمولی خانگی، به نام الکساندر آشنا می‌شود. الکساندر دوست دارد اهالی خانه او را هم به اندازه ویلی دوست داشته باشد. الکساندر بی‌نوا و تنها آرزو می‌کند که ای کاش یک موش کوکی بود، تا این که یک روز، ویلی خراب می‌شود و سر از سطل زباله در می‌آورد. الکساندر خیلی زود به اشتباهش پی می‌برد و آرزو می‌کند ای کاش ویلی به یک موش واقعی تبدیل شود تا بتواند دوستان خوبی برای هم باشند. آرزوی الکساندر برآورده می‌شود و قصه با شادی به پایان می‌رسد. داستان لیونی بازتاب‌دهنده قدرت عشق و تحقق آن در زندگی یک موجود است. برخی منتقدین بر این باورند که داستان الکساندر، نسبت به نخستین آثار لیونی ساده‌تر است. از طرفی، برخی گویایی تصویرسازی‌های این کتاب را که در آن پیچیدگی‌های بصری تازه‌ای به چشم می‌خورد، مورد تردید قرار داده‌اند.

لیونی با استفاده از تکنیک کولاژ ویژه‌اش در تصویرگری، اثر دیگری با عنوان کورنلیوس منتشر کرد. داستان این کتاب، ماجرای کروکودیلی است که از راه رفتن روی دو پا و اتفاقات ناشی از آن لذت می‌برد. کورنلیوس خیلی زود توسط دوستانی که سر سوزنی ذوق و شوق او را ندارند، دلسرد و ناامید می‌شود و خانه‌اش در بستر رودخانه را رها می‌کند و به جنگل پناه می‌برد. او در جنگل با میمونی آشنا می‌شود که از دمش آویزان شده، روی سرش می‌ایستد. با اصرار کورنلیوس، میمون قبول می‌کند که این کار را به او یاد بدهد. وقتی کورنلیوس به خانه برمی‌گردد، هم‌چنان دوستانش ذوق و شوق او به یادگرفتن چیزهای جدید را مستخره می‌کنند. هرچند کورنلیوس می‌کوشد هنگام بازگشت به جنگل و نزد میمون، چیزهایی تازه‌ای را که یاد گرفته است، به دوستان بی‌ذوقش یاد بدهد، تلاشش بی‌نتیجه می‌ماند. تصویرهای کتاب، تفاوت میان آدم‌های پیشرو و تقلیدکاران را مشخص می‌کند. در کل در حالی که تصویرسازی‌های پرزرق و برق کتاب، ترقی لیونی در بازتاب زیبایی و شگفتی جهان طبیعت را نوید می‌دهند، منتقدان طرح کتاب را توسعه نیافته ارزیابی می‌کنند.

هنر زندگی بخش لئو لیونی (نوشته اماندا اسمیت^{۱۵})

لئو در روایای متیو^{۱۶}، داستان سفر اودیسه‌وار موش مصمم و با اراده‌ای را از بچگی تا زمانی که هنرمند می‌شود، روایت می‌کند. این کتاب با تصاویر کولاژگونه و سرزنده و استفاده از قالب قصه حیوانات {قابل} برای روایت، فرمی که لیونی ترجیح می‌دهد، آشکارا کتابی پرنرنگ و لعاب و جذاب‌تر از آثار پیشین وی است. در این که لیونی هنرمندی تمام و کمال است، شکی نیست؛ چرا که در فهرست طولانی آثارش، کتاب‌هایی از جمله فردریک، سوئیمی، الکساندر و موش کوکی، کرم اندازه‌گیر و ماهی ماهی است، به چشم می‌خورند که چهار جایزه مهم را از آن خود کرده‌اند و البته هنوز فهمیدن این نکته که خالق سرزنده این کتاب‌ها و به خصوص این کتاب اخیر، روایای متیو، یک پیرمرد ۸۰ ساله است، آدمی را از شگفتی انگشت به دهان می‌کند.

لیونی امروز با همسرش نورا که ۶۰ سال از زندگی مشترک‌شان می‌گذرد، زندگی می‌کند. او وقتش را میان آپارتمانش در منهن و بیلاق توسکان، جایی که این زوج در خانه‌ای قرن هفدهمی زندگی می‌کنند، تقسیم کرده است. در ایتالیا کارگاه جداگانه‌ای دارد و در نیویورک در اتاق روشن و دل‌بازی در آپارتمانش کار می‌کند.

لیونی به خودش به چشم «ترکیب عجیب و غریبی» نگاه می‌کند و اودیسه خود را از کودکی تا بزرگسالی و بلوغ هنری، سفری گلچین شده و غیرعادی می‌خواند.

در کتاب روایای متیو، هنر هسته مرکزی زندگی یک موش است. هرچند هنر هسته مرکزی تمام آثار لیونی است. وقتی از او می‌پرسیم که در کارهایش چه عنصری را مهم‌تر می‌داند، با کلام سراسر حرفه‌ای‌اش پاسخ می‌دهد: «شاید بتوانم بگویم که هنوز نقاشی کلید اصلی است. هرچند خیلی ملموس نیست. نقاشی واقعاً اسرارآمیز است.» وقتی با او

از هنرمندان مورد علاقه‌اش صحبت می‌کنیم، می‌گوید: «فکر می‌کنم که امروزه دیگر غیرممکن است پیکاسو را یک قهرمان و یک الگوی تأثیرگذار ندانیم. اگر هنرمندان امروز چیزی جز این بگویند، حرف‌شان را باور نمی‌کنم. من به خاطر نوع به کار بردن قلم و رنگ، عاشق بونار^{۱۷} هستم. برای هر جور کاری می‌شود یک الگو پیدا کرد. قهرمانان من این‌جا هستند.» لیونی این را می‌گوید و به آثاری اشاره می‌کند که دیوارهای کارگاهش در نیویورک را مزین کرده‌اند؛ آثاری از جاکومتی^{۱۸}، کالدرا^{۱۹}، کلی^{۲۰} و مور^{۲۱}.

لیونی بر این باور است که در روند خلق آثارش، بخش عمده‌ای از وجود خویش را کشف کرده و با استعاره پنهانی روبه‌رو شده است که آگاهانه از آن استفاده نمی‌کرده. او به سوئیچی اشاره می‌کند که در آن یک ماهی کوچک که از دست صیادی می‌گریزد، دیگر ماهی‌ها را برمی‌انگیزاند تا به شکل یک ماهی بزرگ‌تر درآیند؛ چرا که نمی‌خواهند به دست یک صیاد از بین بروند. لیونی خود در این باره می‌نویسد: «استعاره روشن این عمل، در اتحاد ماهی‌ها نهفته است. چیزی که من از آن بی‌خبر بودم، بخش سرگذشت‌وار و آشنایی است که وقتی سوئیچی دیگر ماهی‌ها را برای تبدیل شدن به یک ماهی بزرگ و واحد سازمان‌دهی می‌کند، به آن اشاره دارد.» سوئیچی می‌گوید: «من هم چشم آن ماهی می‌شوم. من می‌خواهم هنرمند بشوم. می‌خواهم دیگران را ببینم. من می‌دانم که یک دنیای زیبا چه شکلی است و می‌خواهم آن را نشان‌تان بدهم؛ چون ما نمی‌توانیم همین‌طور توی تاریکی زندگی کنیم.» این جملات بسیار جالب و حقیقی است، با استعاره‌ای با سخن‌وری کم‌تر نسبت به باقی اشارات. این نکته به آن معناست که در میان داستان‌های بسیار ساده‌ای که روایت کرده‌ام، لایه‌های دیگری هم وجود دارد.»

لیونی دریافته است نقشی که کتاب‌های کودکان در زندگی آن‌ها بازی می‌کنند، از اهمیت بسیاری برخوردار است. خود او در این باره می‌نویسد: «همین تازگی‌ها به این نقش مهم پی برده‌ام. می‌دانم که چیز تازه‌ای نیست، ولی به ناگهان این نهیب را به من زد که وقتی کودکی چهار یا پنج ساله می‌شود، چهار یا پنج سال در محیط شفاهی سراسر نابه‌سامانی زندگی کرده است. کتاب‌های مصور نخستین چیزی اند که وارد مغز او می‌شوند و آن‌جا با ساختاری شفاهی روبه‌رو و مقایسه می‌شوند. چنانچه آن کتاب، مناسب باشد، آغاز، میانه و پایانی خواهد داشت و این نخستین باری است که کودک بعد از خواندن یا شنیدن کتاب می‌گوید: «یه بار دیگه، بازم.» اکنون او اول و آخر قصه را می‌داند و فقط به چیزهایی که نفهمیده است، فکر می‌کند. چیزهایی که او قصد دارد تصویری از آن‌ها به دست بیاورد تا به یک احساس یکپارچه برسد. کودک در آن لحظه به این امر آگاه نیست، ولی برای نخستین بار با این ساختار روبه‌رو می‌شود. به نظرم این موضوع مجاب‌کننده و فوق‌العاده است که اهمیت کتاب‌های مصور کودکان را آشکار می‌کند.»

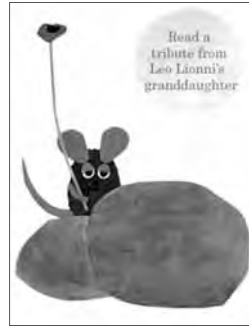
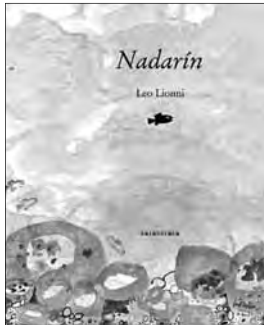
فابل یا قصه حیوانات، فرم روایتی است که لیونی اغلب برای کتاب‌هایش در نظر می‌گیرد. خود او در این باره می‌گوید: «دوست دارم قصه را طوری تعریف کنم که هیچ امر مبهم و یا ساختاری با پایان باز نداشته باشد. فابل‌ها همین‌طورند؛ درست شبیه تئاتر کلاسیک یونان باستان.»

لیونی بی‌نهایت به زبان علاقه‌مند است. او می‌گوید: «زبان یکی از آن چیزهایی است که اشتیاق فراوانی به آن دارم.» وقتی لیونی ایده‌ای می‌یابد که سر ذوقش می‌آورد، می‌تواند در مدت یک‌ماه، کتاب مصوری را به پایان

برساند ولی خودش می‌گوید که برای نوشتن متن، خیلی بیش‌تر از تصاویر وقت می‌گذارد. «نوشتن وقت بیشتری از من می‌گیرد؛ چراکه همیشه احتمالات و امکان‌های فراوانی وجود دارند. با نوشتن خود را در اقیانوس بی‌کرانی می‌یابید. در حالی که به هنگام تصویرگری، در دریاچه کوچکی غوطه‌ورید. به هنگام نوشتن به جهان لایتناهی احتمالات پرتاب می‌شوید. اگرچه این بی‌پایانی به شکلی در بوم نقاشی رخ می‌دهد، به لحاظ مفهومی امری بی‌انتهاست. زمان و یک

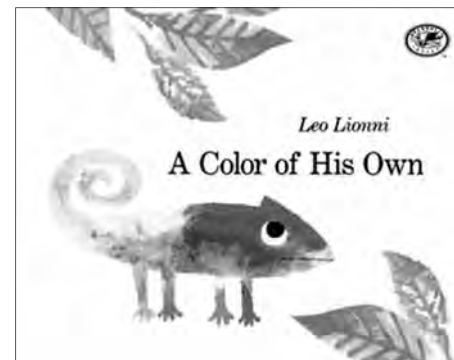
نخستین هدف لیونی در کارهایش «ایجاد چنان پیوند منسجمی میان فرم و محتواست که حتی برای نزدیک‌ترین و صمیمی‌ترین روابط میان افراد متفاوت هم قابل دسترسی نیست.»

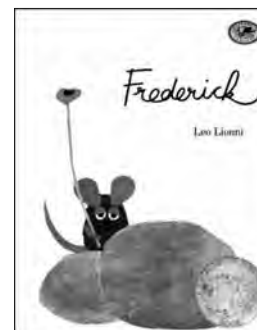
تکه کاغذ دو چیز متفاوت اند. زبان در زمان هستی می‌یابد. در حالی که تصویر در لحظه حال حاضر است، یک نگاه و حرکت و کار تمام است.»
 «فکر می‌کنم آدمی پر شر و شور هستم و اگر بتوانم کمی از این شور و اشتیاق را به دیگران انتقال دهم، کار مفیدی انجام داده‌ام.»

فهرست آثار ثبت شده لیونی در ویکی‌پدیا:

1. "Alexander and the Wind-up Mouse"
2. "The Alphabet Tree"
3. "The Biggest House in the World"
4. "A Busy Year"
5. "A Color of His Own"
6. "Colors to Talk About"
7. "Cornelius: A Fable"
8. "An Extraordinary Egg"
9. "Fish is Fish"
10. "A Flea Story"
11. "Frederick"
12. "Geraldine, the Music Mouse"
13. "The Greentail Mouse"
14. "I Want to Stay Here! I Want to Go There!: A Flea Story"
15. "In the Rabbitgarden"
16. "Inch by Inch"
17. "It's Mine"
18. "Let's Make Rabbits: A Fable"
19. "Let's Play"
20. "Letters to Talk About"
21. "Little Blue and Little Yellow"
22. "Matthew's Dream"
23. "Mouse Days: A Book of Seasons"
24. "Mr. McMouse"
25. "Nadarin"
26. "Nicolas, Where Have You Been?"

27. "Numbers to Talk About"
28. "On My Beach There are Many Pebbles"
29. "Parallel Botany"
30. "Pezzettino"
31. "Pouce Par Pouce"
32. "Prohibido a Los Gatos!"
33. "Pulgada a Pulgada"
34. "Six Crows: A Fable"
35. "Swimmy"
36. "Theodore and the Talking Mushroom"
37. "Tico and the Golden Wings"
38. "Tillie and the Wall"
39. "Tili Y El Muro"
40. "Una Piedra Extraordinaria"
41. "What?: Pictures to Talk About"
42. "When?: Pictures to Talk About"
43. "Where?: Pictures to Talk About"
44. "Who?: Pictures to Talk About"
45. "Words to Talk About"

پی نوشت:

1 - Leo Lionni

۲ - عنوان اصلی کتاب «Inch by Inch» است که در ترجمه تحت‌اللفظی فارسی «آهسته آهسته، یا ذره ذره و ...» معنی می‌دهد. با توجه به داستان کتاب که ماجرای کرمی است که همه چیز را اندازه‌گیری می‌کند، می‌توان عنوان این کتاب را «کرم اندازه‌گیر» یا چیزی با این مضمون ترجمه کرد.

3 - It's Mine! That's Mine!

4 - The Biggest House in the World

5 - An Extraordinary Egg

6 - Fish is Fish

7 - Children's Literature Review; Vol.71

8 - Lesley S. Potts

9 - Little Blue and Little Yellow

10 - Swimmy

11 - Alexander and the Wind-up Mouse

12 - Cornelius

13 - Frederick

14 - Willy

15 - Amanda Smith

16 - Matthew's Dream.

احتمالا در زمان نگارش این مقاله، این اثر تازه بوده است. لیونی بعد از این اثر، کتاب‌های دیگری هم منتشر کرده است.م.

17 - Bonard

18 - Giacometti

19 - Calder

20 - Klee

21 - Moore